

podujatia & správy

II. vedecké kolokvium *Antické dejiny v slovenských univerzitných podmienkach*. Bratislava, 26. jún 2013

Mária Gaššová

Dňa 26. júna 2013 sa na pôde Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave konalo v poradí druhé vedecké kolokvium venované antickým dejinám v slovenských univerzitných podmienkach.

Podujatie otvoril organizátor Tomáš Klokner (Filozofická fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava) a po oficiálnom privítaní účastníkov vyjadril potešenie z opätovného stretnutia slovenských starovekárov na spoločnej pôde. Kolokvium bolo podobne ako v minulom roku príležitosťou pre stretnutie s českými kolegami, ktorí sa po prisľúbení účasti nakoniec nedostavili. V úvodnom slove Tomáš Klokner predstavil účastníkov kolokvia a uviedol prvý príspevok s názvom *Limity antických naratívnych prameňov pri interpretácii architektúry*, ktorým prispel minuloročný organizátor kolokvia Marek Babic (Filozofická fakulta, Katolícka univerzita, Ružomberok). Ako ďalší vystúpil Pavol Valachovič (Filozofická fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava) s príspevkom *Neskorá antika na univerzite v Brne*. Venoval sa v ňom bádateľom pôsobiacim na univerzite v Brne (napr. Zdeňek Peroutka, Ferdinand Stiebitz alebo Josef Češka) a analyzoval ich dielo s ohľadom na práce z neskej antiky. Tomáš Klokner si pripravil prehľad výskumu antických dejín na Slovensku za posledné desaťročie, čím zrekapituloval úspechy a neúspechy vied o antickom staroveku na Slovensku v 21. storočí. Svojimi poznámkami koncepcne nadviazal na podobné práce z minulosti, ale zároveň aj poukázal na nutnosť sumarizačných prác pre ďalšie smerovanie našej disciplíny. Štvrtým v poradí bol Adam Rada (Bratislava), ktorý poslucháčom predstavil prératoriánskeho prefekta Seiana v štúdiu *Sociálny pôvod a postavenie prératoriánskych prefektov za vlády julsko-klaudiovskej*. O gréckych prvkoch v egyptskej skulptúre ptolemaiovského obdobia a ich význame referoval Denis Hakszer (Bratislava) a prvú časť kolokvia úspešne uzavrela Marta Dolinská (Bratislava) s problematikou zachytávajúcou súčasné archeologické výskumy v Ríme.

Po spoločnom obede nasledovala verejná prezentácia prvého čísla nového periodika pre staroveké dejiny, ktoré začala vydávať Katedra všeobecných dejín FiF UK pod názvom *Bibliotheca Alexandrina*. Tomáš Klokner ako editor uvedeného periodika predstavil jeho redakčnú radu a priblížil ciele celého projektu v zmysle otvorenosti nielen voči starovekým dejinám, ale i voči blízkym odborom ako klasická filológia, archeológia a pod. Po prezentácii nasledovala moderovaná diskusia, ktorá bola rozvrhnutá do troch častí. Každý zo zúčastnených dostal najprv slovo, aby priblížil svoju činnosť a aktivity v oblasti vied o antickom staroveku za uplynulý rok, vízie do budúcnosti a možnosti vzájomnej spolupráce. Zároveň mal predstaviť záverečné práce z dejín staroveku, ktoré boli riešené na jeho materskom pracovisku v akademickom roku 2012/2013. Nakoniec bola otvorená voľná diskusia k vybraným problémom vo vedeckej i pedagogickej oblasti. V nej sa vyskytlo viacero zaujímavých faktov, týkajúcich sa dotácie hodín ako na latinčinu, tak i na staroveké dejiny. Diskutovalo sa tiež o neexistujúcom štúdiu latinskej epigrafiky a numizmatiky na katedrách slovenských univerzít. Jednodňové kolokvium sa úspešne zakončilo dohodou o spoločnej spolupráci a prisľubom, že organizátorskú štafetu by v budúcom roku mala prebrať buď Nitra alebo Trnava.

Konferencia s medzinárodnou účasťou
Stretnutie mladých historikov III. Človek, spoločnosť, doba.
Košice, 16. – 17. október 2013

Júlia Suslová

Priestor na prezentáciu práce mladých historikov a vedeckých pracovníkov vytvorila dvojdňová konferencia s medzinárodnou účasťou, ktorá sa uskutočnila v dňoch 16. – 17. októbra 2013 v Košiciach, v priestoroch Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach. Organizátormi podujatia boli Katedra histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach, Slovenská historická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied (SAV), Historický ústav SAV a Spoločenskovedný ústav SAV. Na konferencii vystúpilo bezmála štyridsať doktorandov a postdoktorandov do veku 35 rokov, pričom veková hranica bola vopred stanovená. Rokovanie bolo organizátormi rozčlenené na dve paralelné sekcie: prvú tvorili príspevky k dejinám do roku 1918, v druhej sekcii dostali priestor dejiny po roku 1918. Prednášajúci boli ďalej delení do blokov, pričom jednotlivé celky hodnotili odborní garanti.

Konferenciu slávnostne otvoril príhovor prof. PhDr. Jána Gbúra, CSc., dekana Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach a doc. PaedDr. Martina Pekára, PhD., vedúceho Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Po krátkom organizačnom usmernení odzneli prednášky v Historickej aule (1. sekcia) a vo Veľkej zasadačke (2. sekcia) Rektorátu UPJŠ v Košiciach. Väčší počet referátov odznel v prvý deň konferencie.

Prvý blok 1. sekcii bol venovaný antike, odborným garantom bola PaedDr. Marta Sendeková, PhD. (posudky prečítané v zastúpení). Epigrafickou témou zahájil blok prednášok Mgr. Michal Habaj, PhD. (Filozofická fakulta, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava), nasledoval príspevok PhDr. Tomáša Kloknera (Filozofická fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava) o sociálnej starostlivosti o deti v antickom Ríme a blok uzavrela PhDr. Lucia Tokárová (Filozofická fakulta, Prešovská univerzita, Prešov), ktorá sa cez optiku antických prameňov venovala rímskej expanzii do Podunajska. Po krátkej diskusii a prestávke sa pokračovalo pod odbornou garanciou Mgr. Marcely Domenovej, PhD. Prednášajúci, menovite PhDr. Vladimír Vlasko (Historický ústav SAV, Bratislava), Mgr. Tomáš Hrubý (Filozofická fakulta, Trnavská univerzita, Trnava) a Mgr. Lukáš Tkáč (Filozofická fakulta, Katolícka univerzita, Ružomberok), sa venovali stredovekým témam z obdobia feudálnej anarchie v čase vymretia dynastie Arpádovcov, zaniknutým lokalitám Horného Ponitria a pohľadom slovenskej historiografie na stredoveké osídlenie Liptova. Blok uzatváralo hodnotenie garanta a diskusia.

Popoludní sa v 1. sekcii pokračovalo témami z cirkevných dejín, prednášajúci pojednávali o najstaršej sakrálnej architektúre Košíc, o benediktínskych kláštoroch v Ludaniciach a Veľkom Klíži, ako aj o prenosných oltároch (*altare portatile*) vo vrcholnom a neskorom stredoveku. Príspevky predniesli Mgr. Pavol Kacvinský (Filozofická fakulta, UPJŠ, Košice), Mgr. Júlia Suslová (Historický ústav SAV, Bratislava) a v spoločnom príspevku Mgr. Lucie Kodišová (Katolícka teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha) a ThDr. Petr Jan Vinš (Husitská teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha). Odbornú garanciu vykonali PhDr. Pavol Maliniak, PhD. a PaedDr. Marta Sendeková, PhD. Pokračovalo sa príspevkami Mgr. Tomáša Homolu (Historický ústav SAV, Bratislava) o vojenskom ťažení Mateja Korvína do Čiech, Mgr. Kateřiny Pražákovéj, PhD. (Filozofická fakulta, Jihočeská univerzita, České Budejovice), ktorá načrela do spravodajstva českej šľachty od konca 15. do začiatku 16. storočia, záverom odznel referát Mgr. Tomáša Januru, PhD. (Historický ústav SAV, Bratislava) na tému rezidencie Illésházyovcov v Dubnici nad Váhom. Blok odborne zastrel PhDr. Pavol Maliniak, PhD.

Druhá sekcia – dejiny po roku 1918 v úvodný deň konferencie pracovala pod odbornou garanciou Mgr. Martina Jarinkoviča, PhD. (1. blok), doc. PaedDr. Martina Pekára, PhD. (2. blok), PhDr. Richarda Pavloviča, PhD. a PhDr. Ľudovíta Hallona, CSc. (3. blok). Úvodom odznali príspevky o činnosti slovenskej menšiny v Juhoslávii v rokoch 1939 – 1941, o zriadení a chode vyslanectva Slovenskej republiky v Bukurešti, ako aj o dopade konfliktu Tita a Stalina na dianie v ČSR. Prednášajúcimi boli Mgr. Milan Sovilj (Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha), Mgr. Jana Bauerová (Filozofická fakulta, Trnavská univerzita, Trnava) a PhDr. Tomáš Černák (Historický ústav SAV, Bratislava). V rámci druhého bloku sa Mgr. Igor Strnisko (Filozofická fakulta, Katolícka univerzita, Ružomberok) venoval slovenským a českým pravicovým polovojským zoskupeniam, Mgr. Zuzana Tokárová (Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Košice) predniesla tému z obdobia rokov 1939 – 1945 pod názvom Zákon a poriadok. Záverom Mgr. Alena Mikulášová, PhD. a Mgr. Miroslav Palárik, PhD. (Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra) v spoločnom vystúpení uviedli prítomných do problematiky ovládnutia verejného priestoru na príklade mesta Nitra. Popoludní sa v rámci 3. bloku pokračovalo príspevkami Mgr. Valérie Pulenovej (Filozofická fakulta Prešovská univerzita, Prešov) o činnosti biskupa Dr. Juraja Schoppera v Ružomberku a Mgr. Jozefa Špilka (Historický ústav SAV, Bratislava) o funkcii Rudolfa Strechaja vo vrcholnej politike. Ďalej odznel príspevok Mgr. Milana Rudíka (Filozofická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem) o premene sociálnej štruktúry na pozadí vývoja automobilových klubov v rokoch 1918 – 1933, ako aj pojednanie Mgr. Mikuláša Jančuru, PhD. o vplyve svetovej hospodárskej krízy na rozvoj automobilizmu na území Slovenska.

Rokovanie prvého dňa končilo prehliadkou mesta Košíc a slávnostným večerným rantom v priestoroch Rektorátu UPJŠ v Košiciach.

Druhý deň pokračovali prednášky v oboch sekciách v dvoch blokoch. V sekcii dejín do roku 1918 sa pracovalo pod odborným dohľadom PhDr. Evy Kowalskej, DrSc. a Mgr. Karola Hollého, PhD. v dvoch blokoch. V prvom odznali príspevky Mgr. Evy Benkovej (Filozofická fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava) o vinohradníctve na Červenokamenskom panstve v 17. storočí vo svetle archívneho materiálu, pokračovalo sa prednáškou Mgr. Evy Ondrušovej (Historický ústav SAV, Bratislava), ktorá poukázala na niektoré aspekty utvárania Satumarského mieru. Záverom odznel referát Mgr. Márie Pitákovovej (Filozofická fakulta, Trnavská univerzita, Trnava) vo veci Urbárskej regulácie Márie Terézie. Po diskusii sa v druhom bloku prednášajúci, Mgr. Nikola Regináčová, PhD. (Filozofická fakulta, UPJŠ, Košice), PhDr. Marián Liščák (Fakulta humanitných vied, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica) a Mgr. Nikoleta Dzurikaninová (Filozofická fakulta, UPJŠ, Košice), venovali témam ako národnostné a náboženské zloženie obyvateľov Košíc v 1. polovici 19. storočia, hospodárske a sociálne pomery v meste Čadca v tomže období a vzťahom Francúzska a Rakúsko-Uhorska v druhej polovici 19. storočia.

Vo štvrtok tvorili 2. sekciu taktiež dva bloky prednášok. V prvom, pod odbornou garanciou prof. PaedDr. Štefana Šutaja, DrSc., odznali príspevky k poľskej kuriérnej službe a ilegálnemu odboju v okrese Stará Ľubovňa z úst Mgr. Eduarda Lainca (Ľubovnianske múzeum – hrad v Starej Ľubovni), druhé dve prednášajúce, Mgr. Nina Sozanská (Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra) a Mgr. Katarína Kozáková (Historický ústav SAV, Bratislava), venovali svoju pozornosť tematike postavenia a potenciálu žien v rozmedzí rokov 1939 – 1948. Po diskusii nasledovali prednášky v druhom bloku, ktorého garantom bola Mgr. Zlatica Sáposová, PhD. Prvá prednášajúca, PaedDr. Zuzana Krupová (Fakulta humanitných vied, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica), sa venovala demografickej charakteristike obyvateľstva Banskej Bystrice a Zvolena na základe matrik sobášených v rokoch 1880 – 1920. V pokračovaní sa načrelo do tém z medzivojnového obdobia našich dejín. PaedDr. Alžbeta Bojková, PhD. (Filozofická fakulta, UPJŠ, Košice) hovorila

o pôsobení českých učiteľov na košických stredných školách a záverom Mgr. Zuzana Pivková (Filozofická fakulta, Prešovská univerzita, Prešov) predniesla príspevok o evanjelickom a.v. školstve na Slovensku v uvedenom období.

Po odznení diskusií a všetkých príspevkov sa pristúpilo k uzatvoreniu konferencie pod názvom *Stretnutie mladých historikov III. Človek, spoločnosť, doba*. Spracované témy umožnili zúčastneným získať nové, zaujímavé poznatky z rôznych oblastí a období našich dejín. Medzinárodná účasť zároveň prispela k budovaniu kontaktov a spolupráce prítomných mladých doktorandov a vedeckých pracovníkov. Príspevky budú v obsirnejšej podobe publikované v plánovanom zborníku. Ďalej možno oceniť prínosné hodnotenia odborných garantov, odborného aj laického publika, ktoré sa aktívne zapájalo do diskusií. Záverom treba podotknúť, že konferencia bola organizačne dobre pripravená, pričom je potrebné konštatovať, že podujatia tohto druhu sú prínosné a potrebné pre profesijný rast mladých vedeckých pracovníkov, ako tomu bolo i na tomto podujatí.

Medzinárodná vedecká konferencia

Svätí Cyril a Metod a ich náboženské a kultúrne dedičstvo, most medzi Východom a Západom.
Bratislava, 9. – 12. máj 2013

Dominik Blanár

V máji minulého roku sa na pôde našej Univerzity uskutočnilo významné medzinárodné vedecké podujatie s názvom *Svätí Cyril a Metod a ich náboženské a kultúrne dedičstvo, most medzi Východom a Západom*. Konferencia bola venovaná osobnostiam sv. Cyrila a Metoda, významu ich diela a odkazu pre jednotu kresťanských cirkví, nezabúdajúc ani na duchovné a kultúrne korene Európy a skutočnosť, že títo svätci sú rovnako uctievaní v Katolíckej, ako aj Pravoslávnej cirkvi. Stalo sa tak pri príležitosti aktuálneho 1150. výročia ich príchodu na Veľkú Moravu, cyrilo-metodského jubilejného roka, vyhláseného slovenskými katolíckymi biskupmi, ako aj na základe živej a históriou potvrdenej cyrilo-metodskej tradície v našej krajine.

Univerzita Komenského dostala česť hostiť toto významné podujatie nielen vďaka vyššie spomenutým skutočnostiam, ale určite aj vďaka profesorky Emílii Hrabovec, ktorá pôsobí na Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte UK a predovšetkým ako členka Pápežského výboru pre historické vedy bola aj jednou z hlavných organizátorov podujatia.

Samotné podujatie bolo organizované na základe spolupráce troch zahraničných subjektov: Pápežského výboru pre historické vedy, Oddelenia pre zahraničné vzťahy Moskovského patriarchátu a Ústavu svetových dejín Ruskej akadémie vied s našou Rímskokatolíckou cyrilo-metodskou bohosloveckou fakultou UK. Význam podujatia zvýšil aj fakt, že záštitu nad ním prebral prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

Samotná konferencia sa pritom zaradila do dlhej série vatikánsko-ruských vedeckých podujatí, ktoré sa organizujú už niekoľko desaťročí a od konca 90. rokov sa pravidelne schádzajú v tripartitnom zložení: Pápežský výbor pre historické vedy, Ruská akadémia vied a Moskovský patriarchát.

Konferencia mala okrem vedeckého aj ekumenický význam, čo zvýrazňuje skutočnosť osobitného pozdravného listu pápeža Františka zúčastneným, v ktorom hlava katolíckej cirkvi vyjadrila presvedčenie, že prehĺbenie historického poznania cyrilo-metodského diela prispeje k obnoveniu úsilia o evanjeliovú aktivitu, k pokroku na ceste k jednote kresťanov a k znovuobjaveniu kultúrnych a duchovných koreňov Európy. Tento pozdrav pápeža je

na druhej strane vôbec prvým pozdravným listom pápeža, v ktorom sa menovite spomína Univerzita Komenského, čím sa určite prispelo k zviditeľneniu našej Alma Mater.

Samotné zasadnutia konferencie sa konali v dňoch 9. – 10. mája v Auditóriu Právnickej fakulty UK. Konferenciu otvoril svojím príhovorom rektor UK prof. Karol Mičieta, po ktorom nasledovali úvodné príhovory apoštolského nuncia Mons. Maria Giordana a predsedu Konferencie biskupov Slovenska – arcibiskupa Mons. Stanislava Zvolenského a vedúceho vatikánskej delegácie, prezidenta Pápežského výboru pre historické vedy P. Bernarda Ardura.

Konferencia bola rozdelená na štyri sekcie, v rámci ktorých sa prezentovalo vyše 20 renomovaných vedcov z deviatich európskych krajín. Príspevky boli odprezentované v slovenčine, taliančine a ruštine, pričom na vysokej úrovni bolo zabezpečené aj simultánne tlmočenie.

Prvú sekciu konferencie pod názvom: Rím, byzantsko-slovanský svet a dielo sv. Cyrila a Metoda mal tú česť otvoriť prof. Martin Homza so svojou historicko-geopolitickou úvahou o Veľkej Morave medzi Východom a Západom. Po ňom nasledoval prof. Richard Marsina (Trnavská Univerzita v Trnave), ktorý svoj príspevok zamerl na otázku cyrilo-metodského liturgického jazyka vo vzťahu k Svätej Stolici. V poradí tretím prezentujúcim bol Vassil Gjuzelev (Bulharská akadémia vied, Sofia) ktorý sa venoval vzťahu pápeža Jána VIII. a bulharskej cirkevnej provincie. Po krátkej prestávke nasledoval so svojím príspevkom ďalší slovenský vedec – teológ Ľubomír Hlad (Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave), ktorý osvetlil historicky neprebádanú otázku teológie sv. Konštantína/Cyrila a Metoda. Prvú sekciu príspevkov zakončili moskovskí vedci Michail V. Bibikov (Ústav svetových dejín Ruskej akadémie vied) a Dimitrij Sizonenko (Oddelenie pre vonkajšie vzťahy Moskovského patriarchátu), ktorí sa venovali kultúrnemu a duchovnému dedičstvu sv. Cyrila a Metoda na Kijevskej Rusi.

Popoludní bola zahájená druhá sekcia s tematikou cyrilo-metodského kultúrneho dedičstva v stredoveku a novoveku. V nej vystúpila profesorka Elena V. Beljakova (Ústav Ruských dejín Ruskej akadémie vied, Moskva), ako jedna z najznámejších odborníčok na stredoveké ruské cirkevné dejiny a dejiny kánonického práva. Ďalšími ruskými vedkyňami v tejto sekcii boli Galina S. Barankova (Ústav ruského jazyka Ruskej akadémie vied, Moskva) a Oksana Mramornova (Vedecká rada celocirkevnej aspirantúry a doktorandského štúdia, Moskva). V tejto sekcii mali svoje zastúpenie aj talianski vedci: Pierantonio Piatti (Pápežský výbor pre historické vedy), ktorý sa venoval otázke cyrilo-metodských pamiatok v Ríme a s posledným príspevkom o hagiografickom vyobrazení sv. Cyrila a Metoda vystúpil Emore Paoli (univerzita Tor Vergata, Rím).

Nasledujúci deň konferencia pokračovala treťou sekciou venovanou cyrilo-metodskému dedičstvu v Katolíckej a Pravoslávnej cirkvi na prelome 19. a 20. storočia. V tejto časti malo okrem talianskej, ruskej, francúzskej, chorvátskej a českej účasti znova miesto aj Slovensko v osobe nitrianskeho biskupa Mons. Viliama Judáka, ktorý hovoril o myšlienke unionizmu v slovenskom prostredí v dvadsiatom storočí.

Posledná sekcia zameraná na cyrilo-metodské dedičstvo v 20. storočí zahŕňala dva príspevky zamerané na liturgiu a tradíciu v Rusku v dvadsiatom storočí až po dnešok, pričom konečnou bodkou konferencie bola úvaha prof. E. Hrabovec o cyrilometodskej a európskej vízii pápeža Jána Pavla II.

Účastníci konferencie v rámci ďalšieho programu podujatia navštívili pamätne miesta Devín a Nitru a vyvrcholením záverečného dňa bola svätá omša v katedrále sv. Martina, ktorej hlavným celebrantom bol bratislavský arcibiskup – metropolita Mons. Stanislav Zvolenský.

Správa zo študijného pobytu na Katedre stredoevropských štúdií Univerzity Karlovy v Prahe, 23. september 2013 – 14. február 2014

Lukáš Krajčír

Vďaka Programu LLP/Erasmus sa v zimnom semestri študijného roka 2013/14 uskutočnil vedecko-študijný pobyt autora tejto Správy v priestoroch poprednej európskej univerzity, knižníc a archívov v Prahe, v rámci ktorého sme sa zamerali na výskum dejín vzťahov českého a slovenského protestantizmu v medzivojnovom období. Téma patrí iste do oblastí histórie, v ktorých má vo výskume historiografia určité pozdĺžnosti. Vďaka tomu tento pobyt z hľadiska vedného bádania umožňoval predpokladať značný posun vo výskume uvedenej problematiky.

Dejiny cirkví, náboženstiev, duchovných elít mali vždy v historiografii svoje vymedzené miesto. V prípade evanjelických cirkví sa však historický výskum v poslednej dobe nezameriava len na vnútrocirkevnú oblasť, ale s väčším záujmom sa venuje aj verejnému pôsobeniu.¹ Bádatelia dospievajú k názoru, že necirkevná oblasť angažovania evanjelických elít (niekedy aj celých cirkví) zohrávala v dejinách niekedy menej, niekedy viac významnú úlohu pre vývoj spoločnosti. Osobitnou kapitolou je iste aj verejné pôsobenie Evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania na Slovensku (ďalej ECAV) a jej duchovných elít v Československej republike.

Vznik nového štátneho útvaru v októbri 1918 postavil aj ECAV do nových politicko-spoločenských dimenzií.² V novom štáte musela ECAV nielen brať na vedomie existenciu českých evanjelických cirkví, ale si aj stanoviť úroveň vzájomných vzťahov. ECAV sa od počiatku usilovala na poli cirkevnom nadviazať spoluprácu hlavne s Českobratskou cirkvou evanjelickou (ďalej ČCE).³ Z archívnych materiálov a dobových evanjelických periodík sa dozvedáme, že obe cirkvi ju vytyčovali kvôli obrane a obhajobe určitých spoločných záujmov. Po vzniku ČSR sa do popredia dostala otázka odluky cirkví od štátu. ECAV s ČCE hľadali spoločné stanovisko k tejto téme, čím by jednotne deklarovali určitý záujem protestantizmu ako celku. Evanjelické cirkvi považovali za potrebné riešiť aj tzv. klerikalizmus, resp. organizované angažovanie katolíckych kňazov v politike, v štátnej správe, v samospráve a v rôznych ďalších hospodárskych a kultúrnych inštitúciách. Aktuálny výskum odokrýva rôzne nové návrhy alternatívnych riešení v tejto oblasti. I keď často súviseli s organizovaním evanjelikov v politike, už na základe doterajšieho výskumu môžeme prehlásiť, že výrazne presahovali zaužívaný rámec idey politického angažovania sa evanjelikov ako jednotlivcov.

Ako sa dozvedáme z prameňov, spoločná koordinácia sa však utvárala nielen pre záujmy cirkví, ale aj pre väčší vplyv na niektoré vládne rozhodnutia v sociálnych a hospodárskych otázkach. Tie sa dostali do popredia najmä v 30. rokoch v súvislosti s Veľkou hospodárskou krízou. Obe cirkvi sa snažili spoločnú koordináciu zastrešiť rôznymi formami. Od jednoduchých ako vzájomné návštevy konventov a synod, cez spoločné stretnutia, až po vytvorené subjekty organizujúce a zastrešujúce spoločné konferencie a zasadnutia. Išlo tak o určitý súbor spoločných tém, ku ktorým považovali za nutné sa spoločne vyjadrovať, kvôli lepšiemu zaväženiu hlasu na kompetentných miestach. Obe cirkvi boli presvedčené, že v tejto otázke ich hlas bude lepšie vypočutý, ak budú tlmočiť stanovisko protestantizmu ako takého.

¹ HOLEC, Roman. Problémy vzťahu „cirkev – národ – štát“ v dlhom 19. storočí a rok 1918. In ŠVORC, Peter (ed.). *Cirkev a národy strednej Európy (1800-1950)*. Prešov – Wien, 2008, s. 39-57.

² SOKOLOVÁ, Milena. Evanjelická a. v. cirkev v politických súradniciach Slovenska v medzivojnovom období. In *Česko-slovenská historická ročenka*, roč. 10, 2006, s. 225-234.

³ SOKOLOVÁ, Milena. Postoj evanjelickej cirkvi augsburského vyznania k otázke rozšírenia Českobratskej cirkvi evanjelickej na územie Slovenska po roku 1918. In IVANTYŠYNOVÁ, Tatiana (ed.). *Národ – cirkev – štát*. Bratislava : SDK, SVE, CEP, 2007, s. 128-143.

Celé dve desaťročia existencie prvej ČSR boli vyplnené snahou po hľadaní foriem a intenzity spolupráce najmä medzi ECAV a ČCE (ku spolupráci ich aj nútila samotná situácia, ktorá nastala po príchode českej evanjelickej inteligencie na Slovensko). Súčasná historiografia už načrtla základné formy tejto spolupráce, avšak stále ostáva mnoho nezodpovedaných otázok, ktoré sa týkajú miesta ECAV vo verejnom pôsobení a vôbec jej vzťahu k ČCE. Aktuálny výskum konaný v Prahe totiž môže vnieť do doterajších výsledkov bádania nové možnosti interpretácií, ale i odpovedí na kladené otázky. V súčasnosti mnoho otáznikov stojí aj vo sfére intenzity spolupráce oboch cirkví. Považujeme za nevyhnutné sa na spoluprácu pozerat' i v kontexte istých celosvetových trendov, ktoré v protestantizme nastoľovali otázku hlbšieho integračného procesu – cirkevného federalizmu a unionizmu. Bádanie totiž odhaľuje, že ECAV a ČCE považovali tento rámeč činnosti za vážny verdikt pre ďalšie smerovanie protestantizmu v ČSR.

V tomto kontexte však výskum navyše umožňuje zasadiť spoluprácu ECAV a ČCE do širšieho politicko-spoločenského kontextu, ktorý bude presahovat' cirkevný rámeč kooperácie. Máme konkrétne na mysli viaceré problematiky, ktoré boli aktuálnymi témami politických bojov medzivojnovnej ČSR. Spomedzi tejto plejády by sme mohli spomenúť najmä nacionálnu problematiku, v ktorej prichádzalo k stretu medzi ideou československej národnej jednoty a samobytnosťou slovenského národa. Aktuálny výskum totiž umožňuje kooperácie oboch cirkví interpretovat' i do týchto dimenzií. Mení sa tým dnes zaužívaný pohľad na spoluprácu v zmysle kooperácie výsostne pre cirkevné veci. Iste, aj hospodárska a sociálna sféra je považovaná za presah cirkvami vyvíjanej duchovnej činnosti – ale nacionálna rovina v rámci ktorej sa vyvíjajú integračné, ba až zjednocujúce tendencie medzi národmi, sa nielen pred verejnosťou nevňášala do cirkevnej sféry, ale bola dokonca považovaná za škodlivú. Zatiaľ čo doterajšia historiografia nevyučovala, či maximálne len predpokladala možné zneužitie cirkevnej spolupráce na nacionálno-integračné účely, aktuálny výskum skôr vedie k potvrdeniu týchto závažných skutočností.

Z uvedeného kontextu považujeme študijný pobyt na Katedre Stredoevropských štúdií Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe za veľmi dôležitý pre výskum československých vzťahov v rovine protestantizmu medzivojnovnej Československej republiky. Vďaka niekoľkomesačnému pobytu sme mohli v Národnej knižnici Českej republiky dôsledne a hlbkovo študovat' viaceré české protestantské periodiká (*Kostnické Jiskry*, *Hus*, *Kalich*, *Husův Odkaz*, *Český Bratr*, *Českobratrské hlasy*), ktoré na Slovensku buď čiastočne, alebo úplne absentujú, v horšom prípade sú nedostupné.

Pomerne rozsiahly archívny materiál k danej problematike sa nachádza v Ústrednom archíve Českobratskej cirkvi evanjelickej, ktorý v jednotlivých fondoch disponuje protokolmi o zasadnutí synod, sčasti aj zápisnicami rôznych evanjelických spolkov a organizácií (napr. Kostnická Jednota, konferencie farárov) ako aj úradnou, prípadne i osobnou korešpondenciou ich členov. V rámci týchto fondov sú prístupné materiály k vzájomným stykom a pomerom ČCE s inými cirkvami. Archiv Národného muzea umožnil nahliadnúť do osobného fondu Antonína Boháča, člena synodného výboru a redaktora *Kostnických Jisker*. Materiály k uvedenej téme sa nachádzajú aj v Archíve kancelárie prezidenta republiky. Hlava štátu mala do istej miery záujem získavat' informácie o vzťahoch ČCE a ECAV, ktoré boli zaraďované k štátotvorným subjektom v ČSR. K tejto téme sa čiastočne nachádzajú spisy aj v Literárnom archíve Památníku národného písennictví (fondy J. L. Holuby, I. Dérer, J. Karafiát) a v Národnom archíve ČR (fondy Republikánskej strany zemnedelského a malorolnického lidu, Policajného riaditeľstva, YMCA).

Bádanie otvára nové možnosti interpretácie, ponúka náhľady do nových a doposiaľ málo prebádaných oblastí dejín evanjelictva v strednej Európe, ktoré v konečnom dôsledku môžu viesť k syntetickým a plastickým podaniam dejín spolupráce českého a slovenského protestantizmu v prvej polovici 20. storočia.